

Værdigrundlag for Staby Efterskole

- Vedtægter
- Skolens historie og tilhørsforhold til egnen
- Grundholdning og ideologi
- Undervisning og pædagogik
- Skolens målsætninger for forældresamarbejde
- Skolens fysiske rammer

Vedtægter

Stk. 4. Institutionens formål er indenfor rammerne af gældende regler om frie kostskoler, at drive

Grundtvigsk efterskole i hvis almindende undervisning indgår at fremme forståelsen for læring hos og udvikling af "det hele menneske".

Gymnastik, boldspil og musik er centrale aktivitetsområder.

Med trygge rammer om skolens hverdag, søger vi at skabe et godt fællesskab, hvor tillid og respekt indgår som en naturlig del af den enkeltes ansvarlighed.

På efterskolen har vi den holdning, ligesom det er en del af vort værdigrundlag, at et godt undervisningsmiljø med en åben og reel samværsform i læringsituationen danner grundlaget for de bedst tænkelige muligheder hos eleverne for:

- dygtiggørelse, engagement, initiativrigdom og medansvar
- at opleve sig selv i fællesskabets kraft, styrke og betingelser
- at udtrykke sig og forstå andre i dialog og debat
- at få klarhed over egne holdninger i mødet med andres
- at opdage og klarlægge sine muligheder – sine evner
- at opleve succes – leve efterskolelivet
- at erfare danske kulturværdier med gymnastik, sang fortælling og musik som noget centralt
- at møde skolens medarbejdere, hvor de 4 K-ord er fundamentale og gensidige i hverdagen: Krav, Kontakt, Kærlighed og Konsekvens

Skolens historie og tilhørsforhold til egnen

Skolens historie er lang og rig på begivenheder. Her skal dog kun hovedlinjerne medtages. Den blev etableret som højskole i 1852 af initiativrige og Grundtvigsk-tænkende vestjyder, der ønskede en fri skole her i oplysningens tjeneste.

Efter forholdsvis få år opstod der krise med for få elever. Højskolen etablerede en linje for uddannelse af vinterlærere. Det vil sige, at skolen blev et seminarium for unge fortrinsvis mænd, der kunne tænke sig et lærerjob i en af de mange små forskoler/vinterskoler, som området var så rig på. Sådanne lærere var billigere i løn for sognene end en fuldt uddannet lærer fra et af seminarierne. Denne uddannelse blev stedets redning helt frem til 1919, om end der dog var mange økonomiske kriser undervejs. Men i 1919 ophørte ordningen. Der var da kun 9 elever tilbage. Den sparsomme uddannelse rakte ikke mere og velstanden i Vestjylland var steget, hvorved der var råd til at aflønne lærere med en bedre uddannelse.

Fra 1923 oprettede man så Ringkøbing Amts første efterskole. Der var 40-45 elevpladser. På Fyn havde Kresten Kold gjort erfaringer med fri kostskole for aldersgruppen 14-17 årige. I Galtrup på Mors havde man haft efterskole siden 1879. Tanken var derfor ikke ny, men den var uprøvet her på egnen.

Der var på det tidspunkt kun undervisningspligt til det 14-tende år. Det er måske denne mulighed for skole efter skolen, der har givet navnet efterskole. En del af de senere oprettede skoler kaldte man ungdomsskoler. Men målgruppen var den samme og skolen den samme under ens lovgivning.

Fra efterskolens begyndelse blev kursuslængden sat til 5 måneder - drenge om vinteren i november, december, januar, februar og marts og piger om sommeren i månederne fra maj til september. Det betød en måneds pause forår og efterår til skift blandt personale, reparationer, rengøring o.s.v.

En af de meget triste perioder i skolens historie er fra den 20. november 1943 til den 5. maj 1945. I den periode var den tyske kommandant chef på stedet - forstander Jens Kjær måtte fortrække. Skolen blev brugt som kasserne. En af de tyske soldater gæstede skolen for nogle år siden, og han kunne berette, at de fleste soldater her var drenge i 16 -19-årsalderen, der var under uddannelse til telegraftjeneste. Desuden kom de til Danmark, fordi der her var mad at spise, hvilket ikke var tilfældet i Tyskland. Han blev fra Staby sendt på tjeneste i Frankrig.

Efter befrielsen måtte man istandsætte meget på skolen, inden man igen kunne byde nye elever velkommen.

Med fyldte drengehold om vinteren og ikke altid fyldte pigehold om sommeren fortsatte man 5-måneders skole frem til slutningen af 60-erne. Derefter blev det med nogle års overgangsordning til 10-måneders kursus, hvor der så var både drenge og piger. Dette 10-måneders kursus er stadig gældende. Fra 1975, hvor vi fik en ny folkeskolelov, har der været mulighed for afslutning med prøver på lige fod med folkeskolen. Det betød en væsentlig ændring i elevgruppen, som derefter blev et helt naturligt udsnit af områdets unge. Nogenlunde samtidig fik vi i Danmark forlænget undervisningspligten til 9 år. Desuden har det 10. skoleår siden været attraktiv som et væsentligt modnings- og læringsår. Et år - hvor eleven typisk får afklaret med sig selv, i hvilken retning uddannelsen skal gå.

I hele skolens levetid har man her bestræbt sig på, at skolen skulle være en del af sin egn. Elevholdslisterne vidner desuden om forholdsvis lokalt tilhørsforhold. D.v.s. at unge fra Ringkøbing Amt altid har udgjort flertallet på et elevhold.

Gennem skiftende tider har der været afholdt kulturelle eller idrætsarrangementer her for brede kredse blandt befolkningen på egnen. Skolen har med dens historie og med dens bygningsmæssige muligheder været et naturligt mødested for foreninger. Gennem de sidste mange år har ikke mindst arrangementer fra Danske Gymnastik og Idrætsforeninger Vestjylland været hyppige - og det sædvanligvis med mange gymnastikkurser. Båndene mellem DGI og flere af områdets efterskoler er ganske stærke. Mange af skolens tidligere elever bliver senere instruktører og ledere i områdets foreninger. Ligeledes vil de ivrigste senere frekventere en af landets idræts- og gymnastikhøjskoler eller forny den frie skoleoplevelse på en anden af landets højskoler før den faglige og egentlige uddannelse.

Skolen er stadig en væsentlig del af sin egn. Således er en stor del af hvert elevhold børn af tidligere elever.

Generationerne afløser hinanden, ligesom skolen til stadighed må forny sig.

Grundholdning og ideologi

Staby Efterskole er en Grundtvigsk efterskole. Fordi -

"og han har aldrig levet,
som klog på det er blevet,
han først ej havde kær"
"først oplive, så oplyse"

"menneske først og kristen så"

er Grundtvig-citater, som bearbejdet og aktualiseret er grundelementer i skolens menneske- og dannelsessyn.

I en naturlig sammenhæng hermed indgår også, at Staby Efterskole formidler og er en aktiv del af den danske historie og den kristne kulturarv.

Der skal ikke hos nogen være tvivl om, at et ophold her har dygtiggørelse som mål. Men efterskoleformen giver så mange andre muligheder også, at der ikke blot bliver tale om en faglig dygtiggørelse. Derfor vil begrebet dannelse være mere dækkende. For eleven og for medarbejderen kræver dette nærvær og engagement. Mangfoldigheden i, hvad den enkelte har kær, og hvor den enkelte har sine evner, skal i hverdagen understøtte initiativrigdommen. Den enkeltes stræben skal respekteres, hvor den ikke sker på andres bekostning.

Netop den enkeltes dygtiggørelse, dannelse og trivsel skal være muligt i den efterskoleform, hvor fællesskab er så centralt. Sådanne unikke øjeblikke, hvor den enkelte - elev som medarbejder - har følt "suset", har oftest været i forbindelse med fællesskabet ved gymnastikopvisninger, ved koncerter eller andre arrangementer. Det er derfor vigtigt og en betingelse for dette fællesskab, at enhver yder sit fulde bidrag. Ikke mindst i en meget individualistisk tid er det vigtigt at præcisere, at opnåelse af succes gennem fællesskab kun kan ske, hvis enhver føler ansvar herfor. Fællesskabet er en af "hovedsøjlerne" i skolens og elevernes hverdag. Det bør derfor have optimale muligheder for trivsel og vækst.

Det levende og det talte ord er fundamentalt på vores skole. Herigennem kan den enkelte give sine meninger form og argument, herigennem kan vi forstå andres synspunkter. Vi vil i danskundervisningen, i sprogundervisningen, i sangen, i fortællingen o.s.v. udvikle elevernes færdigheder i at ytre sig i debatten og i at stå frem og argumentere for sine synspunkter. Sprogfærdigheder er vigtige for persondannelsen - er nødvendige for den dialog, som vi skal have med hinanden - eleverne iblandt - eleverne og medarbejderne iblandt.

En definition på en puberterende efterskoleelev kunne være den: Det er blot et ungt menneske under ombygning. Det er også et ungt menneske, som har me-ninger, har manglende tro på sig selv, har et egoistisk syn, har manglende situationsfornemmelse o.s.v. - ofte i en stor og ustruktureret mangfoldighed. Men netop i dette møde med andres holdninger og synspunkter, kan den enkelte elev afklare sine egne meninger, sine egne standpunkter, og blive klog på sine muligheder og evner. I undervisningen og i fritiden sammen med eleverne skal vi skabe optimale betingelser for denne proces.

Skolen har med sin stærke udbygning et mangfoldigt tilbud af fag. Alligevel skal det her præciseres, at ud over den boglige dygtiggørelse, som basis forud for andre uddannelser, fremstår undervisningstilbud i gymnastik, boldspil og musik som hovedlinjer. Skolen ønsker at arbejde med unge, der har disse interesse-områder som væsentlige. Nu og op gennem historien har skolen netop været benyttet af mange unge med sports- og/eller musikinteresser. I løbet af året deltager vi i boldturneringer, laver mange gymnastikopvisninger og afholder koncerter. Netop igennem disse aktiviteter ønsker skolen at viderebringe og videreudvikle danske kulturværdier.

Som de sidste, men ikke mindst vigtige elementer fra skolens profil og hverdag skal her nævnes de 4 K-er.

K for kontakt, krav, konsekvens og kærlighed. De skal være nærværende og synlige i vores færden blandt hinanden. Og de kan tænkes som eger i et hjul - eger, som nødvendigvis må være lige lange, hvis hjulet skal køre jævnt og godt. I vores samspil med eleverne må alle fire K-ord være repræsenteret og huskes som lige vigtige.

Vi skal have god kontakt til eleverne. Vi skal være tæt på dem - færdes iblandt dem. For derigennem kan vi få bedre føling med det, som rør sig - bedre kunne støtte og vejlede, hvor det er nødvendigt - bedre og hurtigt kunne gribe ind, hvis det er nødvendigt - bedre kunne glæde sig sammen med eleven, hvor det er muligt.

Vi skal stille krav til os selv og til eleverne. Hvis vi ikke stiller krav og holder fast på målsætninger, er det det samme som at være ligeglad. Hvis ingen har forventninger, hvis ingen stiller krav, ender det hele i ligegyldighed. Alt bliver halvgjort. Derfor må eleverne vide - både før opholdet og under opholdet - at vi stiller krav til dem om at gøre sig umage. I lærings-processen er begrebet konsekvens vigtig. Det viser erfaringen samt et utal af forsøg. Man skal kunne se en mening i det nye. Man skal kunne se konsekvensen, hvis man laver fejl eller glemmer at gøre sig umage. Læring styres af succes og fejl. Det, man har succes med, læres, huskes og udvikles. De fejl, man begår, huskes og påmindes én om ikke at gentage. I naturens og dyrenes verden er konsekvens let at få øje på. I menneskenes verden kan den undertiden undertrykkes eller bortelimineres. Men herved bliver livet og læringen også noget meget diffust.

Vigtigst af alt er kærligheden. Ud over at få en nødvendig løn for vort arbejde, skal vi som medarbejdere kunne li' at arbejde med og være sammen med unge mennesker. Og det skal kunne ses på os. Forstået på den måde er kærligheden til arbejdet også en udvist interesse for andre mennesker - i vort tilfælde eleverne. Vi skal udstråle lyst og energi, vi skal rive med,

vi skal tænde og sætte i brand. "Vil du tænde, må du brænde", som der står på Staby Efterskoles talerstol.

Undervisning og pædagogik

Målet for skoleopholdet på Staby Efterskole er, at eleven konstruerer videre på sin fortolkning af, hvad livet handler om. Vores opgave er at støtte eleven, der hvor der er behov for det. Denne støtte er til dels rettet på elevens faglige betingelser såvel som de sociale og kulturelle betingelser.

Skolen søger i alle dens aktiviteter at fremme læring gennem engagement og deltagelse hos eleverne. Undervisning og fritid skal tilsammen danne rammerne for elevens udvikling. Oplevelser og udfordringer skal lære eleven at tage beslutninger og tage et ansvar.

Skolen søger gennem et bredt tilbud at ramme elevens interesser såvel som tilbud der er ukendte for eleven. Udfordringer indebærer risiko for at lave fejl. Skolens rolle er at støtte eleven i at gøre sig klog også af skade. Det handler ikke om at være fejlfri, men om ikke at lave den samme fejl flere gange. Fejl er med til at skabe diskussion om rigtigt og forkert, ligesom det er med til at skabe tolerance og åbent sind hos sig selv og sine medmennesker.

Eleven dannes til det hele, selvstændige og virksomme menneske- det menneske der med kritisk og åben sind søger oplysning og indsigt i sin omverden. Indsigt der giver forståelse for egne og andres vilkår, betingelser og holdninger. Uden åbent sind kan tilværelsen i en multikulturel og omskiftelig verden ikke tackles. Uden åbent sind vil eleven komme til at afskære sig selv fra utallige spændende muligheder fremover.

Skolen søger at indrette dagligdagen med de opgaver og gøremål som eleven vil møde i sit liv fremover. Deltagelse i hverdagens opgaver er en del af læringen til det hele menneske.

Social ansvarlighed som tolerance, hjælpsomhed og indlevelse styrkes gennem skolens strukturer omkring indkvartering, klasseinddeling, holddannelse, samarbejde, løsning af daglige gøremål og gennem fælles oplevelser og udfordringer.

Det er vores mål at eleven efter endt skoleophold på Staby Efterskole har en klar fornemmelse for, hvordan en tilværelse kan tackles og tage sig ud. En fornemmelse for hvilke krav og forventninger man kan møde og man kan stille overfor sin omverden. En fornemmelse for at tilværelsen kan indrettes på utallige måder, hvor Staby Efterskole vil vise ét blandt flere løsningsforslag, men at det er op til eleven selv at konstruere sine værdier og visioner.

Eleven skal komme herfra med nogle betingelser for at formulere mål for sin tilværelse.

Skolens målsætninger for forældresamarbejde:

Det er meget vigtigt for os at vi har et forældresamarbejde, som fungerer godt. Vi skal tage os af deres børn/unge, og de skal undvære dem derhjemme.

Vi forsøger at sende klare signaler om skolens holdninger, mange tilbud og vore forventninger til eleverne. Det være sig på hjemmesiden og ved besøg på skolen. Informationen er vigtig for at vi kan få et så godt samarbejde som muligt med vore forældre - at alle parter er klædt godt på, så der ikke kommer "overraskelser" i løbet af året!

På Staby efterskole er det vigtigt for os at:

- elever/forældre er klar over hvad et efterskoleophold indebærer
- elever/forældre har forventninger til opholdet
- eleverne er åbne og er klar til at møde udfordringer
- man føler tryghed i gode rammer
- eleverne føler sig hjemme og har det godt
- tæt kontakt mellem skole - hjem

Helt konkret møder vi forældrene ved efterskolernes dag og andre åbent hus dage, hvor de kan få informationer om skolen.

Når eleven så er indmeldt, så indbydes man til vores **introdage** (januar, maj) hvor skolen vises frem, samt informeres om dagligdagen på efterskolen. Det kommende elevhold inviteres til en nye elevs aften i foråret.

I august når eleven starter den første dag, så holdes der et **kontakt-lærermøde** med elever og forældre. Her fortælles om regler, dagligdag, fritagelse, og der opbygges et kendskab til hinanden. Det prioriteres også meget højt at det er vigtigt, at man har gensidig tillid til hinanden og pligt til at være åbne overfor evt. problemer.

Af andre styrkeområder har vi vores **teamsamarbejde** i alle klasser. Her er der 3-4 lærere i hvert team, og det er så deres pligt at informere hinanden - og evt. skal kontaktlæreren informere forældrene om problemer.

Undervejs i løbet af skoleåret afholdes der to **forældresamtaler** (november og januar), hvor både elev, forældre og lærere deltager. Her er der mulighed for gensidige informationer om f.eks. trivsel, faglighed og ansvarlighed.

Opstår der problemer undervejs, så fungerer forældresamarbejdet godt - da der er dannet en tæt kontakt til hjemmet og der kan på den måde handles hurtigt.

4 gange hvert år sender det enkelte team en mail til forældrene, hvor der informeres om stort og småt i den periode, der er gået siden sidst.

Da der kan ske flere alvorlige ting under et efterskoleophold, har vi desuden udarbejdet en **handlingsplan** i forbindelse med sygdom, uheld, kriser og evt. dødsfald i familien!

Skolens fysiske rammer:

I forbindelse med udformningen af skolens værdigrundlag, skal der også ske en beskrivelse af de fysiske rammer. De er i stort omfang med til at fortælle om de muligheder, elever og medarbejdere her har for skole og oplevelser. Der vil dog kun blive en forholdsvis kortfattet beskrivelse, idet man får mere at vide på skolens hjemmeside eller endnu bedre - ved besøg.

Skolens alder og størrelse har igennem mange år givet mulighed for en stærk udbygning med nyt eller renoveringer af de ældre bygninger. Desuden har skolens linjer / skolens specialer været medbestemmende for, hvad der er blevet bygget. Mere herom senere.

En stor del af vore elever bor på 2-mands værelser på 1. sal. Der er dog også elevværelser i stuen, ligesom der findes nogle få værelser med 3-4 elevpladser. I 2006 og 2008 er der blevet bygget 2 nye elevhuse med plads til i alt 64 elever. Disse værelser er med eget bad. Andre værelser findes i bygninger fra 80-erne med toilet og bad på gangen. Der findes kun få opholdsrum i forbindelse med værelserne. Det medfører, at skolens bygninger og indretning lægger op til samvær på skolens større fællesrum, i hal, springsal, springcenter, værksteder o.s.v.

Det er fortsat således, at pigernes boområder er for pigerne og drengenes for drengene. Dog bliver der med mellemrum arrangeret besøg på hinandens gange inden for fastsatte tidsrum.

Som tidligere nævnt har skolens linjer været endog meget medbestemmende for udbygningen.

Det er derfor ikke mindst idrætsområdet med gymnastik og diverse boldspil, der optager en stor del af skolens arealer. I alt er der på skolen tale om knap 11.000 kvadratmeter under tag. Ud over klasselokaler til 8 hold er der desuden en lang række af værkstedslokaler, hvis navne måske tydeligst fremgår af skolens undervisningstilbud - kan ses på hjemmesiden eller ved selvsyn. Blandt de største lokaler kan dog nævnes hallen med internationale mål, gymnastik/ rytmesal med spejle og et springcenter fra 2011 med topmoderne udstyr, kor- og musiklokalet med lydstudie, træ-, metal-, håndarbejdsværksteder og mange flere. Der er et nyindrettet biotek med biograf og hyggehjørne og med et lille bibliotek. Og der er lokaler til

kunst, til hjemkundskab, til vævning o.s.v. - et righoldigt udvalg af faciliteter, der i undervisningen og i fritiden er til elevernes og medarbejdernes rådighed.

Herudover er der spisesal til ca. 200 personer, stort og velindrettet køkken med diverse køle-, svale-, frost- og birum. Der er pedelværksted med lager, maskinhus, busgarage og varmecentral. Skolen opvarmes på basis af træpiller.

Udendørs råder skolen over 2 fodboldbaner, en 7-mandsbane/håndboldbane, atletikanlægsfaciliteter, 2 beachvolleybaner, 3 petanquebaner, crossfitbane, klatre- og rapelletårn, bålpladser og shelters. Alle græsbaner kan vandes med vandkanon fra nedgravede hydranter og egen boring.

Alt i alt fremstår skolen som en helhed, hvor tryghed for brugerne, hvor orden og skønhed tilstræbes. Samtidig bestræber vi os på hurtige reparationer efter eventuelle uheld og på høj vedligeholdelsesstandard af alt - fordi det er det bedste og det billigste i længden. Desuden skaber det glæde og trivsel for medarbejderne og større ansvarsfølelse hos eleverne.